

Шарко Тетяна

аспірантка

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ВАЖЕЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних швидкоплинних соціально-політичних та економічних умовах перед сільськогосподарськими підприємствами, стоїть завдання забезпечення не тільки виживання, але і безперервного розвитку та нарощування свого фінансово-економічного потенціалу. Розробка адекватної стратегії розвитку сільськогосподарськими підприємствами сприяє досягненню поставлених завдань в умовах коливань економічного простору.

Розробку стратегії розвитку в сільськогосподарських підприємствах можна розглядати як сукупність п'яти взаємопереплечених управлінських процесів: аналіз середовища; визначення місії та завдань; вибір стратегії; розробку стратегічних завдань; фільтрація та оцінка розробленої стратегії.

Ці процеси логічно впливають один на одного. Однак існує стійкий зворотний зв'язок і, відповідно, зворотний вплив кожного процесу на інші і на всю їхню сукупність. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища вважається початковим процесом розробки стратегії, адже він забезпечує базу для визначення місії і завдань та формування стратегії поведінки, що дозволяє сільськогосподарському підприємству здійснити свою місію і досягти поставлених завдань. Тому вкрай важливим при розробці стратегії та аналізі середовища визначити адекватні важелі та інструменти фінансово-економічної діагностики.

Питання розробки стратегії та застосуванні при цьому різних важелів й інструментів фінансово-економічної діагностики досліджувалися у наукових працях таких вчених, як В. Андрійчук, В. Амбросов, І. Бланк, В. Галушко, О. Гудзь, М. Дем'яненко, Г. Калетник, С. Кваша, В. Ковальов, М. Кропивко, І. Лукінов, М. Малік, В. Онегіна, О. Правдюк, А. Поддєрьогін, П. Стецюк, В. Ткаченко, О. Шпичак та ін. [1–4]. Вивчення існуючих літературних джерел засвідчило, що незважаючи на наявність численних публікацій на цю тематику, проблема визначення та застосування важелів та інструментів фінансово-економічної діагностики при розробці стратегії в сільськогосподарських підприємствах недостатньо висвітлена.

Щоб проаналізувати вплив факторів зовнішнього середовища на розробку стратегії в сільськогосподарських підприємствах необхідно застосовувати такі важелі та інструменти фінансово-економічної

діагностики, які мали б змогу: позначити межі середовища і виділити фактори прямого і непрямого впливу; виділити сфери, в яких існує можливість змін, мають результатом виникнення нових загроз і можливостей; зіставити фактори зовнішнього середовища з виділеними сферами; провести аналіз значущості чинників з точки зору суттєвості можливостей і загроз, які виникають при зміні середовища.

В межах фінансово-економічної діагностики зовнішніх чинників сільськогосподарських підприємств доцільно проводити оцінку ризику істотних змін, які можуть вплинути на їх діяльність. До чинників ризику належать лише ті можливі зміни зовнішнього середовища, які в даний момент часу неможливо прогнозувати, а їхній наступ є непередбаченим з точки зору сільськогосподарського підприємства. Наприклад, відносно стабільний ріст курсу долара по відношенню до гривні протягом тривалого періоду не може розглядатися як чинник ризику, незважаючи на те, що вплив цього фактора в більшості випадків негативно позначається на діяльності сільськогосподарського підприємства (зростання цін на сировину, матеріали, основні засоби веде до збільшення собівартості та втрати конкурентних переваг). Тривалий термін існування такої тенденції дозволяє прогнозувати вплив даного чинника та враховувати його при розробці стратегії. До факторів ризику в даному випадку належить різка зміна курсу валюти, що у кілька разів перевищує існуючий темп зростання, тобто для факторів ризику характерна дискретність змін.

Фінансово-економічна діяльність сільськогосподарських підприємств залежить від змін середовища як економічного, так і неекономічного характеру. Наприклад, план виробництва і продажів може бути не виконано внаслідок порушення постачальниками договорів поставки, поломки устаткування, надзвичайних природних і техногенних ситуацій; зростання податкового тягара і інфляція впливають на збільшення собівартості; зміна валютного курсу може призвести до погіршення фінансового стану та банкрутства. Чинники неекономічного характеру також можуть стати причиною ризикової ситуації: стихійні лиха, екологія, політичні рішення, робота транспорту, порушення виробничого процесу (брак, простої, аварії), технологічний розвиток.

Більшість факторів економічного простору, безперечно, є постійно діючими: конкуренція, зміни попиту на товари, викликані зміною стадії життєвого циклу, техніко-технологічні зміни і т.д. Тому підприємство повинне бути гнучким передусім до впливу постійно діючих факторів.

Чинниками, які найбільшою мірою зумовлюють необхідність підвищення гнучкості сільськогосподарського підприємства та розробки його стратегії у відповідності до вимог ринку, є конкуренція і невизначеність середовища. Конкуренція належить до основних факторів,

СЕКЦІЯ 1

Розвиток економічних теорій у подоланні світової економічної кризи та роль бухгалтерського обліку: проблематика міждисциплінарних досліджень

що визначають зміни в ринковому середовищі. Сільськогосподарські підприємства стикається з двома аспектами даного чинника. Передусім, з необхідністю реагування на дії існуючих конкурентів, по-друге, з ризиком появи нових конкурентів, що може бути як випадковою, так і прогнозованою зміною мезосередовища. Тут домінуючий вплив справляє такий елемент невизначеності, як протидія. У мезосередовищі можна виділити кілька „вогнищ” конкуренції: постачальники сировини, матеріалів і устаткування, необхідних для виробництва продукції; постачальники трудових ресурсів; постачальники фінансових ресурсів - інвестори і кредитори; інноваційні фірми-розробники технологій; постачальники інформації; покупці продукції.

Невизначеність конкурентного середовища є обов'язковою умовою існування конкурентних переваг, проте надзвичайно високий її рівень, що стосується, в першу чергу, некерованих макроекономічних факторів, підвищує рівень ризику для кожної з функціональних сфер діяльності сільськогосподарського підприємства.

Таким чином, застосування важелів та інструментів фінансово-економічної діагностики при розробці стратегії в сільськогосподарських підприємствах які сприятимуть виявленню змін у середовищі, що призводять до небажаних змін системи їх господарювання, можна розбити на такі етапи: аналіз середовища та виділення сфер, що містять фактори загрози; конкретизація факторів загрози та наслідків їхньої потенційної дії по суттєвості і часу настання (розглядається комплексний вплив факторів, які збігаються за часом настання); визначення бажаного стану системи, тобто стану за відсутності факторів загрози, та аналіз можливостей їхнього усунення; якщо чинники загрози є некерованими, розробляється стратегія підвищення «запасу міцності» і захисту від загроз. При аналізі факторів зміни середовища вони повинні оцінюватися в комплексі. При цьому особлива увага повинна бути приділена некерованим і не прогнозованим факторам. З цієї точки зору, стратегія сільськогосподарського підприємства повинна включати оцінку „запасу міцності”, що забезпечує у разі настання несприятливої події або декількох подій беззбиткове реагування, і розробку заходів для його підвищення.

Список використаних джерел

1. Берднікова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие / Т.Б. Берднікова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 215 с.
2. Гудзь О.Є. Діагностика економічних можливостей агроформувань щодо забезпечення фінансової безпеки в кризових деформаціях // Зб. Наук. Праць подільського державного аграрно-технічного університету за ред. М. І. Бахмача – вип. 17, т.2. – Кам'янець-Подільський, – 2009. – 744 с. с.

623 – 628.

3. Дерев'янка Д.В. Економічна стійкість підприємств: інтегральні підходи до оцінювання / Д.В. Дерев'янка // Зб. наукових праць: Економіка. Уманський національний ун-т садівництва. – 2010. – Випуск № 72. – Частина 2. – С. 68-80.

4. Лук'янова В.В. Сучасний стан теоретичних основ діагностики діяльності підприємства / В.В. Лук'янова // Вісник Хмельницького національного ун-ту. – 2009. – № 3. – Т. 1. – С. 52-58.

